

A
PEDAGÓGIATÖRTÉNET
c. előadások tematikája és szakirodalma
2013 / 2014. tanév
ősz félév

Kódszám:	BMNTP00100
Előadó:	Dr. Pálvölgyi Ferenc
Előadási napok:	szeptember 14., szeptember 28., október 12., november 16., november 30.
Hely, idő:	HTK II. em. 227., 16.00–17.30-ig
A tanegység célja:	a különböző pedagógiai kultúrák és nevelési tradíciók tanulmányozása annak érdekében, hogy a tanár szakos hallgatók korszerű pedagógiai szemlélete és szakmai identitása kellő megalapozást nyerjen.
Számonkérés:	kollokvium.
Vizsgatételek:	a félév folyamán feldolgozott témakörök 1-től 12-ig.

Szeptember 14.

1. A pedagógiatörténet tudományterülete, célja, módszerei. Az ókori kelet nevelése.

A nevelés ősi formái. Sámánok és törzsi tanítók. Az intézményes nevelés gyökerei. Nevelés az ókori folyam-menti kultúrákban: Mezopotámiában, Egyiptomban, Indiában és Kínában. A héber zsinagógai iskolák szerepe és jellegzetességei.

2. Nevelés az európai kultúra bölcsőjénél

Az antik görög nevelés kezdetei. Az archaikus kor és a homéroszi minták. Athén és Spárta a fénykorban. A kalokagathia elve. A hellenisztikus nevelés. Görög filozófusok a nevelésről: a szofisták, Szókratész, Platón és Arisztotelész. Nevelés az ókori Rómában. A császárkor „vir bonus” eszménye. Quintilianus pedagógiai újításai.

Szeptember 28.

3. A korai kereszténység és a középkori keresztény Európa nevelése

A korai keresztény nevelés jellemzői. Keleti és nyugati egyházatyák a nevelésről. A katekéta-iskolák. A középkori klerikus műveltség intézményei: a kolostori, a plébániai és a székesegyházi iskolák. Középkori egyetemek: Bologna és Párizs. Világi nevelés a középkorban: lovagok és polgárok. A magyar intézményes nevelés kezdetei. Literátusképzés és a káptalani iskolák. A pécsi és az óbudai egyetem.

4. A reneszánsz és a humanizmus pedagógiája.

A reneszánsz mint korstílus és világmép. A humanista iskolák jellegzetességei. Castiglione udvari nevelése. Humanista gondolkodók a nevelésről: Erasmus, Vivés, Rabelais és Montaigne. A reneszánsz gyermekképe. Reneszánsz nevelés Magyarországon. Magyar humanista gimnáziumok és az Academia Istropolitana.

Október 12.

5. A reformáció és a katolikus megújulás pedagógiája.

Luther gondolatai a nevelésről. Melancthon műveltségcséménye. Protestáns iskolaszervezők: Trotzendorf és Sturm. Comenius pánszófikus pedagógiai törekvései és didaktikája. Apáczai és a Magyar Enciklopédia. Katolikus pedagógia Trident után. A Ratio Studiorum. Pázmány és a jezsuiták. A jezsuita gimnázium és a kollégium típusú iskola. Katolikus népnevelés: Filippo Neri és az oratórium, Antoniano leánynevelése. Orsolyiták, Angolkisasszonyok és a Notre Dame kongregáció. Kalazancius és a piaristák.

6. A felvilágosodás eszméinek hatása a nevelésre

A felvilágosodás gondolkodása és ennek pedagógiai következményei. Locke felfogása a gyermekségről és a praktikus gentleman-nevelés. Rousseau filozófiai ihletésű antropológiája és természetelvű pedagógiája. Helvetius pedagógiai optimizmusa. A német felvilágosodás. Felbiger apát normaiskolája. A filantropisták mozgalma. Neohumanista törekvések. Pestalozzi pedagógiai eredményei: a munkaiskola didaktikai módszerei, és a tanítóképzés intézményes megújítása. Jean Paul romantikus pedagógiája.

November 16.

7. A modern magyar nevelés kezdetei

Magyar iskolák a török hódoltság után. Protestáns és katolikus iskolaszervezési törekvések. Híres kollégiumok. Mária Terézia és az első Ratio Educationis. Tessedik Sámuel. Iskolaügy a XIX. század első felében. Brunszvik Teréz és a magyarországi óvodamozgalom. Eötvös József, az 1848-as polgári forradalom kultuszminisztere. Forradalom után, kiegyezés előtt: az „Entwurf” bevezetése. A dualizmus kora és az Eötvös-féle népoktatási törvény.

8. A pedagógia mint önálló tudomány

A XIX. századi társadalmi-gazdasági fejlődés pedagógiai igényei. Keresztény népnevelés: Don Bosco és Kolping. A pedagógia tudományos nézőpontját kialakító tényezők. Trapp protestáns- és Milde katolikus szemléletű tudományos igényű pedagógiája. A tudományos pedagógia hazánkban: Szilasy és Lubrich. Herbart pszichológiai alapozású pedagógiája. Herbart követői: Ziller, Rein és Willmann. Herbart kritikája: Usinszkij és Tolsztoj. Az elméleti pedagógia főbb irányzatai: Dilthey, Spranger és Natorp. A szociológiai-, pszichológiai- és morálfilozófiai gondolkodás megjelenése a pedagógiában.

November 30.

9. A pozitívizmus hatása a pedagógiára

A pozitívista nézőpont: a fizikai tapasztalást abszolutizáló tudomány szemlélet kialakulása. Comte és a három fejlődési stádium törvénye. Spencer evolúciós pedagógiai filozófiája. Bain fejlődésközpontú pedagógiai rendszere. Életfilozófiák a pedagógiában: a pesszimista Schopenhauer és Nietzsche kultúrákritikája. Bergson cselekvésközpontú pedagógiája. A XX. század első felének emancipációs törekvései.

10. A reformpedagógia kialakulása és iskolakoncepciói

Az amerikai pragmatizmus megjelenése Dewey pedagógiájában. A gyermektanulmányi mozgalom kialakulása: Wundt, Hall, Piaget. A kísérleti pedagógia: Meumann és Lay. Claparède funkcionális nevelése. Nagy László és a magyar pedológia. A reformpedagógia társadalom- és iskolakritikája. Cecil Reddie és a New School. Ellen Key radikális pedagógiai nézetei. Montessori kozmikus nevelése és játékpedagógiája. Steiner és a Waldorf-pedagógia. Petersen és a Jena-Plan.

Önálló hallgatói munkával feldolgozandó tételek:

11. Iskolaügy és pedagógia a 20. század első felében Magyarországon

Pedagógia a pesti egyetemen: Fináczy Ernő, Kármán Mór és Weszely Ödön. Klebelsberg Kunó Trianon utáni kultúrpolitikája. Prohászka Lajos pedagógiája. A katolikus pedagógia magyar vezéralakjai: Prohászka Ottokár, Sík Sándor, Tóth Tihamér, Marcell Mihály.

12. Magyar pedagógia 1945 után

Közoktatási reformtervezetek: a Kisgazdapárt és Nagy László pedagógiai elképzelései. A népi kollégiumok. Az iskolák államosítása. Az „ötvenes évek”. A szocialista pedagógia jellemzői. Változások a közoktatásban és a felsőoktatás területén. A hatvanas évek tantervei és tantervi utasításai. Iskolakísérletek: Gáspár és Zsolnai. Oktatásügy a rendszerváltás előtt és után.

Kötelező irodalom

1. Mészáros – Németh – Pukánszky: *Neveléstörténet. Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe.* Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
2. Mészáros – Németh – Pukánszky: *Neveléstörténet szöveggyűjtemény.* Osiris Kiadó, Budapest, 2003.

Ajánlott irodalom

1. Apáczai Csere János válogatott pedagógiai művei. OPKM, Budapest, 2002.
2. Fináczy Ernő: Elméleti pedagógia (1937). OPKM, Budapest, 1995.
3. Mészáros István: A katolikus iskola ezeréves története Magyarországon. SZIT, Bp. 2000.
4. Montessori, Maria: A gyermek felfedezése (1926). Carthaphilus Kiadó, Budapest, 2002.
5. Németh - Skiera: Reformpedagógia és az iskola reformja - Tankönyvkiadó, Bp. 1999.
6. Pukánszky Béla: A gyermekkor története. MK Pedagógus Könyvek, Budapest, 2001.
7. Rousseau: Emil, avagy a nevelésről - Papyrusz Book, Budapest, 1997.
8. Szent Ágoston: Vallomások. Szent István Társulat, Budapest, 1995.
9. Szilasy János: A nevelés tudománya (1827). OPKM, Budapest, 1998.
10. Weszely Ödön: Bevezetés a neveléstudományba (1923). OPKM, Budapest, 1994.